

Ὁ ἀπορήσῃ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ εὐρεθῇ δικαιοσύνη ὑπαρχόντων νομομαθῶν.

Ὁ Εὐρωπαῖος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἐμπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ ἀκίνησια ἐν τοῖς θεμελιώδεσι νόμοις τοῦ κράτους μετὰ τῆς εὐτυχίας, ὁ δὲ Τοῦρκος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὸ καλὸν καὶ δίκαιον ἐπιδέχεται μεταβολήν.

Ὁ Εὐρωπαῖος θεωρεῖ τὸν Τοῦρκον δυστυχῆ ὡς μὴ ἔχοντα δημοσίας διασκεδάσεις, ὁ δὲ Τοῦρκος θὰ θεωρήσῃ δυστυχῆ τὸν ἔχοντα χρεῖαν διασκεδάσεων ἐκτὸς τοῦ ἰδίου οἴκου.

Ὁ Εὐρωπαῖος θὰ θεωρήσῃ τὸν Τοῦρκον ὡς ἐστερημένον καλλαισθησίας διότι δὲν ἔχει πινακοθήκην, ὁ δὲ Τοῦρκος θὰ νομίσῃ ἀναίσθητον τὸν Εὐρωπαῖον, διότι δὲν ἐκτιμᾷ τὴν φύσιν.

Ἐν θρησκευτικαῖς ἑορταῖς βλέπομεν οὐ σπανίως ἐν Εὐρώπῃ τὸν μονάρχην βαίνοντα πεζόν, τοὺς δὲ φύλακας παρελκύνοντας ἐφιππούς· ἀλλ' ἐν Τουρκίᾳ ἀκολουθεῖ ἡ φρουρὰ πεζὴ τὸν πρὸς τὸ τζαμίον μεταβαίνοντα ἐφ' ἵππου Πατισάχ.

Ἐν Εὐρώπῃ ἡ ἡμέρα θεωρεῖται ἀρχομένη σὺν τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ ἡ ἡμέρα καὶ αἱ ὥραι ἀριθμοῦνται ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

Ὁ Εὐρωπαῖος θεωρεῖ ἐν τῇ Τουρκίᾳ τὴν ἰδιοκτησίαν μὴ ἐξησφαλισμένην κατὰ τῆς βίας, ὁ δὲ Τοῦρκος θεωρεῖ τὴν ἰδιοκτησίαν ἐν Εὐρώπῃ μὴ ἐξησφαλισμένην κατὰ τῶν παραγράφων τοῦ νόμου.

Ἐν Τουρκίᾳ δύναται νὰ γεννηθῇ ταραχὴ ἄνευ δυσαρρεσκείας, ἐν Εὐρώπῃ ὑφίσταται δυσἀρέσκεια ἄνευ ταραχῆς.

Ὁ εὐσεβὴς κατηγορεῖται ἐν Εὐρώπῃ ὡς ψευδευλαβῆς, ἐν δὲ τῇ Τουρκίᾳ τιμᾶται ἰδιαζόντως παρὰ πάντων.

Ὁ Τοῦρκος φρίσσει πρὸ τῆς ἀσελγείας καὶ τῶν νόθων τέκνων, ὁ δ' Εὐρωπαῖος πρὸ τῆς πολυγαμίας.

Ὁ Τοῦρκος θάηδιόσῃ τὴν ἀγέρωχον διαγωγὴν πρὸς τοὺς κατωτέρους—ὁ Εὐρωπαῖος θὰ ταραχθῇ ὑπὸ τῆς κτήσεως δούλων. Τοῦρκος καὶ Εὐρωπαῖος θὰ κατηγορῶσιν ἀλλήλους ἐπὶ θρησκευτικῷ φανατισμῷ, ἐπὶ ἠθικῇ ἀκολασίᾳ, ἀτυχίᾳ περὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συμπαιθῶν αὐτῶν καὶ τῆς καλλαισθησίας, ὡς στερουμένους πολιτικῆς ἐλευθερίας. Τέλος ἐκάτερος θὰ θεωρήσῃ τὸν ἄλλον ὡς ἀνᾶρμωστον εἰς καλὴν συντροφίαν.

**Α.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

40.

Ἐπιστολὴ φοιτητοῦ πρὸς τὸν πατέρα του.

Ἀγαπητέ μου πάτερ,

Ἐδοξα χθὲς τὰς διδασκαλικὰς μου ἐξετάσεις. Τόσον εὐχαριστήθησαν οἱ καθηγηταί, ὥστε με παρεκάλεσαν νὰ τὰς ἐπαναλάβω μετὰ ἑξ μῆνας.

11.

Ἡ κυρία. Τί κατάστασις, Γιάννη, εἶν' αὐτή;

ἐπειδὴ τάχα πρόκειται νὰ φύγῃς, ἔγινες τόσον ἀμελής;

Ὁ ὑπηρέτης. Ἀλλέως, κυρία, θὰ μ' ἐνθυμίσθε πολὺ, ὅταν φύγω, καὶ θὰ λυπηθῃτε.

Γινώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωητοῦ.]

44.

Καταχρηστικῶς ὀνομάζομεν τὸν νοῦν ἰσχυρὸν ἢ ἀσθενῆ, διότι ἡ δύναμις ἢ ἡ ἀσθένεια αὐτοῦ πραγματικῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς καταστάσεως τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος.

45.

Ἀλλόκοτοι τῆς τύχης αἱ παραφοραὶ, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀλλόκοτοι εἶναι αἱ παραφοραὶ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τοῦ ἀνθρώπου.

46.

Ἡ προσήλωσις ἢ ἡ ἀδιαφορία τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων πρὸς τὴν ζωὴν οὐδὲν ἄλλο ἦτον, εἰ μὴ τῆς οἰήσεως αὐτῶν προαίρεσις. Πᾶσα δὲ περὶ τῆς προαιρέσεως ταύτης λογομαχία, καθὼς καὶ πᾶσα περὶ δρέξεως γευστῶν καὶ ἐκλογῆς χρωμάτων φιλονεικία, εἶναι περιττή.

47.

Τὴν ἀξίαν τῶν πρὸς ἡμᾶς δώρων τῆς τύχης ὁρίζει ἡ ψυχικὴ ἡμῶν διάθεσις.

48.

Ἡ εὐτυχία δὲν εἶναι πραγμάτων ἀπόρροια, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπίνης δρέξεως φαντασία. Νομίζομεν δὲ εὐδαιμονίαν τὴν ἀπόλαυσιν, οὐχὶ τοῦ κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων ἀγαπητοῦ, ἀλλὰ τοῦ παρ' ἡμῶν ἀγαπωμένου.

Τὸ κατωτέρω χαριέστατον ποιημάτιον τοῦ προσφιλοῦς ποιητοῦ ἀπεστάλη πρὸς ἡμᾶς συνοδευόμενον ὑπὸ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς:

Σ. τ. Δ.

«Δὲν ἐντρέπομαι νὰ ὁμολογήσω, φίλτατε Παῦλε, ὅτι καὶ ὡς γέρον ραψώδης παράξενος καὶ ὡς ἄπλοῦς Ὀνητὸς ἔχωκ' ἔγωγ τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς ἰδιοτροπίας μου. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχει καὶ ἡ ἀπέραντος συμπάθειά μου πρὸς ἐν τῶν κοινοτέρων καὶ τῶν ταπεινοτέρων φθινοπωρινῶν πτηνῶν μας, τὸν ἄλλον, τὸν ἀγαθὸν Καλογιάννον.

Ἄγνωσθόσιν προήλλοι τὸ ὄνομά του ἢ ἂν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος οὕτω πως ὀνομάζεται ἡ ἐριθινὴ ἢ πυραλίς τῶν ἀρχαίων, ἡ motacilla grisea τοῦ Λινναίου, ὁ pettirosso τῶν Ἰταλῶν καὶ ὁ rouge-gorge τῶν Γάλλων. Καὶ τὸ μὲν δημοτικὸν ἑλληνικὸν ὄνομα μαρτυρεῖ πιθανῶς περὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ ἔθους καὶ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ τάσεως πρὸς τὴν οικειότητα, τὸ δὲ ἀρχαῖον καθὼς τὸ ἰταλικὸν καὶ τὸ γαλλικὸν πηγάζει ἐκ τῆς φράσεως ἐρυθροσίδους κοιλίδος ἢ γαυριῶν ἐπιδείκνυται ἐπὶ τοῦ τραγῆλου.

Πολλὰχοῦ τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης τὰ χαριέστατα ταῦτα πτηνὰ ἐμφανίζονται κατὰ τὸ ἔαρ, ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι μόνον μετὰ τὰς πρώτας βροχὰς τοῦ φθινοπώρου ἔρχονται καὶ διδόν ζωὴν εἰς τὰ νεκρὰ μας δάση. Φθάνουν δὲ ταυτοχρόνως τόσον πολλὰ καὶ τόσον ἐκθύμως, εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξίν των, ἐπιδίδονται εἰς τὸ προσφιλεῖς κελάδημά των, ὥστε μένει τίς ἐκστατικὸς ἐνώπιον τοιαύτης συμφωνίας.

Ὁ Καλογιάννος εἶναι τὸ πρῶτον ἐπιπέδον τῶν πτηνῶν μας, δίδει εἰς τὸν γεωργὸν τὸ σύνθημα τῶν ἐργατικῶν ἐργασιῶν καὶ τὸν ἀνακουφίζει διὰ τοῦ ἤσματος τοῦ ὅταν παρὰ τὸν κορμὸν σιερεῦ δένδρου ἀναπαύεται ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου. Τὸ λάλημά του εἶναι μὲν βραχὺ, ἀλλὰ γλυκύτατον, καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει ἀδιακόπως χωρὶς νὰ ταράττεται διόλου ἐκ τῆς παρουσίας τῶν ἀνθρώπων, μετ' ὧν ἀρέσκειται νὰ συζῇ, καὶ εἰς τὰς κατοικίας τῶν ὁποίων ἀφῶδως εἰσέρχεται καὶ

ζητεί τὴν τροφήν του ὅταν ἡ γιῶν καλύπτουσα τὸ ἔδαφος κρύπτει τὰ ἔντομα δι' ὧν συντηρεῖται. Ἐγὼ δὲ εἶδον αὐτὸν ἐνίοτε καθήμενον ἀταράχως ἐπὶ τῶν κεράτων τῶν ἀροτήρων βοῶν καὶ ψάλλοντα χωρὶς νὰ φοβῆται διόλου οὔτε τὴν βουκέντραν οὔτε τὸν σάλαγον τοῦ ζευγηλάτου.

Ὁ μέγας φίλος καὶ προστάτης τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων πτηνῶν Michelet ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Καλογιάννος εἶναι φύσει ζηλότυπος καὶ διηγείται ὅτι ἐκεῖνος ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔζη ἐλεύθερος ἐν τῷ γραφεῖο του ἐπετέθη μανιωδῶς κατὰ μιᾶς ἀηδόνος ἣν εἶχεν ἀποκτήσει, καὶ πρὸς τὴν ὁποῖαν ἀπέμενεν ἐξαιρετικῶς περιποιήσεις. Παλλάκις δὲ τὸν παρενόχλει καθήμενος ἐπὶ τῶν δακτύλων ἢ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὅταν κατελάμβανεν ὅτι ὁ κύριός του, βεβουλισμένος εἰς τὴν μελέτην, παρημέλει τὸν γηραιὸν φίλον τον.

Καὶ ὅμως τὸν Καλογιάννον περιφρονοῦν οἱ ποιηταί. Δὲν τὸν καταδέχονται, εἶναι φτωχὸ πουλὶ, εἶναι χωριότης. Δὲν ἔχει τοὺς ἐρωτικούς ρεμασμούς τῆς ἀηδόνος· ἐξυπνᾷ παραπολύ πρῶτῃ, εἶναι χυδαῖος, πάντοτε εὐθυμος, πάντοτε καλοκαρδισμένος, δὲν μελαγχολεῖ ποτέ, ἐνὶ λόγῳ εἶναι λαός. Ἄλλ' ἐγὼ τὸν ἠγάπησα ἐκ νεαρῶς μου ἠλικίας καὶ ὅταν

κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ φθινοπώρου συναντῶμαι μετὰ τοῦ πρώτου Καλογιάννου καὶ τῆς πρώτης κυκλαμιάς (διότι τὸ ἄνθος καὶ τὸ πτηνὸν συγχρόνως ἐμφανίζονται), ἡ καρδιά μου σκιρτᾷ ὡς ἂν αἴφνης ἔβλεπον παλαιούς φίλους ἐπανερχομένους ἐκ μακρᾶς ἀποδημίας.

Ἀπέναντι τῶν παραθύρων τοῦ ἐν Μαδουρῇ ἐξοχικοῦ μου οἴκου ἐγείρεται παμμεγέθης ἐλαία, ἣτις εἶναι ἀληθῆς ἀγορὰ τοῦ λαοῦ τῶν Καλογιάννων. Ἐκεῖ συνέρχονται, ἰδίως ὅταν ἐπίκειται χειμὼν ἢ τρικυμία, καὶ συναναστρέφονται μετ' ἐμοῦ καὶ μετ' εὐφραίνουσι διὰ τῶν κελζομαμάτων των. Χίλιας φοραὶς μοῦ διεσεδάσαν τὰ μαῦσα νέφη τῆς φαντασίας! Χίλιας φοραὶς μετ' ἐπαρηγόρησαν καὶ μοῦ ἐγλύκαναν τὰ κρυφὰ φαρμάκια τῆς ψυχῆς!

Χρῆστώ εἰς αὐτοὺς τόσην εὐγνωμοσύνην!

Τίποτε λοιπὸν παράδοξον ἂν συνέλαβα τὴν ἰδέαν νὰ πληρώσω τὰς φιλοφροσύνας των δι' ὀλίγων στροφῶν, δι' ἐνὸς ταπεινοῦ εἰδουλλίου, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἐμπρέπουσι εἰς ἡμᾶς πλέον ἄσματα πολεμικὰ καὶ διθύραμβοι.

Ὀκτώβριος 1878.

Σὺς πάντοτε

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ.

ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗ ΤΩ ΓΛΥΚΥΤΑΤΩ ΜΟΥ ΥΙΩ

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Μὴ μὲ ρωτᾷς ποῦθ' ἔρχομαι, μὴ μὲ ρωτᾷς ποῦ τρέχω

Πατρίδα ἐγὼ δὲν ἔχω

Παρὰ τοῦ βάρου τᾶγριο, τᾶγαθερὸ κλαρί.

Μὲ δέρνει τάνεμβροχο, εἶμαι φτωχὸ πουλὶ,

Ὁ λόγγος τὸ παλάτι μου καὶ βιὸ μου εἶν' ἡ χαρὰ,

Πετῶ, κορνιαζῶ ξέγνοιαστος δὲσῶχω τὰ φτερά.

Λίγη δροσουλα τ' οὐρανοῦ τᾶκούραστο λαρύγγι

Μοῦ τὸ ξεφρύγει ὅταν διψῶ καὶ ζῶ μ' ἓνα μυρμηγκί.

Ξυπνῶ τὸ γλυκοχαράμμα. Τοῦ ἥλιου τὴν ἀχτίδα

Φορῶ μαλαμοκέντητη βασιλικὴ χλαμύδα

Κι' ἀρχίζω τὸ τραγοῦδί μου. Ὡς τὰ σύγγεν' ἀνεμίζει

Περὶ φανος σταυραητὸς, τὸν κόσμον φοβερίζει

Κ' ἐγὼ τὸν βλέπω καὶ γελῶ. . . Δὲν τοῦ φθονῶ τὴν τύχη

Οὔτε μετ' ἐσκιάζει τᾶσπλαχνο, τὸ φοβερό του νύχι,

Γιατὶ δὲν καταδέχεται μ' ἐμένα νὰ χορτάσῃ

Θερίδ' ποῦ πρὸς τὴν δόξα του βρίσκει στενήν τὴν πλάση.

Τὸ κράζον αὐτοκράτορα. . . τοῦ φόρεσαν κορώννα,

Μᾶς τῶπλάσαν δικέφαλο. . . τοῦ γράφουν τὴν εἰκόνα. . .

Ὡς τὴ μιὰ τὴ φούχτα νὰ κρατῇ χρυσῇ τοῦ δίνου σφαῖρα,

Ὡς τὴν ἄλλη του γυμνὸ σπαθί. . . κ' ἐπῆρε ὁ νοῦς του ἀγέρα!

Τὸ πρῶτο τοῦ φθινόπωρου ποῦ φαίνεται λουλουδί

Εἶν' ἡ ξανθὴ μου ἢ κυκλαμιά. Ἐγὼ μὲ τὸ τραγοῦδι

Τὴν ἀνκραζῶ ἀπὸ ψηλὰ κ' ἐκεῖνη 'ς τὴ φωνή μου

Γοργὰ προβαίνει δλόχαρη. Πιστὸν προξενητὴ μου

Τὸ πωτοβρόχι δέχεται 'ς τὸ φτωχικὸ κρεβάτι

Καὶ δείχεται 'ς τὸ φίλο τῆς ἐντροπαλῆ, δροσάτη. . .

Δὲ σὲ ζηλεύω σταυραητέ! Τοῦ πριναριοῦ μου ἡ μᾶζα

Ἀξίζει τὴν κορώννα σου καὶ τὰ χρυσὰ τζαπράζα.

Δὲν ἀναβαίνω σὰν ἐσὲ καὶ σὰν ἐσὲ δὲν πέφτω

Ὡς τὴν ἀρπαγῆ, 'ς τὸ σκοτωμὸ κι' ἄλλο ποτὲ δὲν κλέφτω

Παρὰ μὲ τὸ τραγοῦδί μου καμμιὰ καρδιὰ καμμένη.

Ἐσὲ σὲ βάρουν αἵματα, ἐμετ' ἡ δροσιὰ μὲ πλένει.

Ζῶ μὲ τὰ φύλλα τὰ χλωρά, μὲ τ' ἄνθη θὰ πεθάνω

Κι' ἀφίνα χωρὶς κλάμματα τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν πλάνο.

Μιὰ μόνη ἀγιάτρευτη πληγὴ ἔχω βαθεῖα κρυμμένη

Ὡς τὴν ἀκκὴ μου τὴν καρδιὰ καὶ κάποτε πικραίνει,

Διαβάτη, αὐτὴ μου τὴ χαρὰ. . .

Εἶχ' ἀγαπήσει μιὰ φορὰ